

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اخلاق مراقبت زنانه و صلح جهانی

فاطمه بدوی

دانشجوی دکتری مطالعات زنان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران

Email: f.badvi@yahoo.com

■ چکیده

دغدغه مشترک برخی اندیشمندان، واکاوی نسبت میان جنسیت و اخلاق است. از این منظر، فمینیست‌های اخلاق سنتی را به دلیل نادیده گرفتن یا کم‌اهمیت دانستن ارزش‌های فرهنگی و نیز تجربه اخلاقی زنان با نگاهی مردسالارانه نقد کرده‌اند. از این رو آنان با طرح نظریات و رویکردهای گوناگون به بازاندیشی اخلاق سنتی پرداخته و سعی نموده صورت بندی نوینی از نظام و مناسبات اخلاقی متناسب با مفهوم جنسیت ارائه دهند.

در پژوهش حاضر که با روش کیفی به تحلیل محتوای پوستره‌های جهانی با سوژه زن، مادری و صلح خلق شده‌اند، هدف نگارنده این است که با بررسی نمادها، سمبل‌ها و نشانه‌های جهانی صلح به این مهم دست یابد. در این راستا دو پرسش مطرح است؛ یک: نمادها و سمبل‌های صلح در پوستره‌های عام و پوستره‌های با سوژه زنانه چه تفاوت‌هایی دارند؟ دو: آیا حضور زنان با وجود اخلاق مراقبتی که در این جنس قوی‌تر است، در روند صلح جهانی بین مردم اقلیم و کشورهای مختلف اثرگذار خواهد بود یا خیر؟

فرضیه اصلی محقق این است که سمبل‌ها و نمادهای زنانه و مردانه در خصوص صلح در پوستره‌های اطلاع‌رسانی با هم متفاوت هستند و روح مراقبت‌کننده و نگه‌دارنده زنانه در پوستره‌ها بازنمایی شده و هنرمندان با توجه به اخلاق مراقبت زنانه، تصاویر نه به جنگ و پوستره‌های ترویج صلح را به تصویر کشیده‌اند.

جامعه مورد مطالعه پژوهش، ۱۰ مقاله با موضوع اخلاق مراقبت زنانه بوده که به روش فراتحلیل مورد خوانش مضاعف قرار گرفته‌اند؛ همچنین تعداد ۴۲ پوستر جهانی با سوژه زن، مادری و صلح با روش تحلیل محتوا و تحلیل مضمون مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته و در نهایت نتایج تحقیق از دو بعد صوری و محتوایی به صورت طبقه بندی شده و در جداول مفهومی ارائه گردیده، و با چهاچوب نظری اخلاق مراقبت زنانه گیلیگان، به بوتۀ بحث و تحلیل گذارده شده است.

یافته‌های پژوهش نشان داد که از نمادها و سمبل‌های خاص صلح در پوستره‌های نه به جنگ و صلح با محوریت زن، مادری و اخلاق استفاده، و از رنگ و نقش‌هایی زیاد برای تشویق به آرامش و امنیت بهره‌برداری گردیده است.

اتحاد جهانی زنان علیه جنگ، با وجود نژاد و قومیت‌های متنوع، در پوستره‌های نمایش داده شده، در

کاربرد پرندۀ صلح از خطوط مورب و منحنی در راستای تلطیف بیشتر اثر بهره برده، دست زنانه با خطوط مورب و به نشانه مراقبت در پوسترها به نمایش درآمده، به جای برگ زیتون، بر نوک پرندۀ صلح، نماد و علامت جهانی زنانه به تصویر درآمده و یا به نوعی نماد زنانگی در پوستر صلح با دیگر نمادها و سمبل‌ها تلفیق شده، و برگ زیتون و نمادهای صلح با تصویر و چهرهٔ زنان به عنوان حامی صلح ترکیب شده است؛ همچنین سمبل گل خشخاش و نمادهای صلح آمیز زنانه با هم آمیخته شده، تصویر و حضور زنان در کنار تصاویر جنگ و مردان نظامی نشانی برای تلطیف جهان خشن و نه به جنگ آورده شده، ترکیب تصویر کودک در کنار مادر در پوسترهای صلح برای توجه به حس مادری و نگه داری از طفل برای ایجاد حس لطافت و جلوگیری از جنگ آورده شده، و در نهایت در پوسترهای انتزاعی از نمادها و نشانه‌های زنانه برای توقف جنگ استفاده شده است. بدین ترتیب، از سمبل‌ها، نشانه‌ها و علائم زنانه در پوسترهای اطلاع رسانی صلح و نه به جنگ، برای ایجاد فضایی لطیف‌تر و ایمن‌تر در دنیا و توقف جنگ، بهره‌برداری شده است.

■ **کلیدواژه‌ها:** جنسیت و زنانگی، جنگ، صلح جهانی، اخلاق مراقبت زنانه و پوسترهای اطلاع‌رسانی .

مقدمه

کنش اخلاقی و اجتماعی - سیاسی هر کنش‌گری در عرصه فردی و اجتماعی، نیازمند تعریفی پیشینی از هویت است. به عبارتی دیگر، فاعل اخلاقی یا کنش‌گر سیاسی - اجتماعی پیش از کنش در جهان، نیازمند تعریفی از «من» است؛ زیرا می‌خواهد پیش از هر تصمیمی بداند مناسبت این تصمیم و کیستی وی چگونه رقم می‌خورد. تعیین این مناسبت بدون تعریف هویت و فهم جایگاه، خواسته‌ها و نیازهای «من» در نسبت و رابطه با «دیگری» ناممکن است. این مسئله در دوران مدرن، بیش از گذشته اهمیت یافته است.

یکی از ارکان دوره جدید، اومانیزم، و به تعبیری انسان محوری یا انسان‌گرایی بود که ذیل آن، مسئله خودبنیادی یا خودآئینی انسان نیز مطرح شد. دو رکن مهم خودآئینی انسان، یکی توان و ظرفیت او برای فهم و درک عقلانی امور جهان، و دیگری امکان و قدرت به کار بردن اراده خویش فارغ از عوامل و موانع بیرونی است. خودآئینی به منزله رکن و در عین حال دستاورد دوران مدرن، به موازات بسط مدرنیته، توسعه یافته و آرای مختلف، حتی آن‌ها که تعلق خاطری به مناسبات و روابط پیشامدرن داشتند، در صدد بازتعریف نسبت خویش با آن برآمدند. با این حال و به‌رغم پیشرفت در مناسبات مدرن و توسعه اندیشه‌های جدید، گرایش‌های فکری مختلفی پدیدار شد که منتقد برداشت مرسوم از خودآئینی بودند، و ابعادی از آن را بی‌محابا به چالش کشیدند. طیف وسیعی از نظریه‌ها از جمله آرای نیچه، فروید، مارکس، پست مدرن‌ها و بسیاری دیگر، گاه به رگم تفاوت‌های مبنایی با یکدیگر، در نقد خودآئینی اشتراک نظر داشته‌اند.

خودآئینی صرفاً به قلمروهای سیاسی و اجتماعی محدود نمی‌شود و عرصه اخلاقی و مسائلی همچون مسئولیت، آزادی اراده، اختیار و نیز مناسبات و روابط اجتماعی با دیگران را نیز در بر می‌گیرد. یکی از منتقدان بارز خودآئینی غالب در دوران مدرن، فمینیست‌ها، به ویژه طرفداران گرایش مرسوم به اخلاق مراقبت هستند. مفروضه مهم این‌گرایش آن است که ویژگی خاص زنان، هم به لحاظ رشد شخصیتی و روان‌شناختی و هم از حیث نحوه جامعه‌پذیری ایشان، به مراقبت و توجه به علایق دیگران معطوف است، و از این رو زنان از گونه و شکل خاصی از رفتار و منش اخلاقی

تبعیت می‌کنند که نه تنها تفاوت‌هایی با اخلاق مردانه‌ای دارد که در فلسفه‌های اخلاق پیشین نهادینه شده، بلکه ظاهراً با اصلی‌ترین مفروضه خودآئینی و خود فرمانی، یعنی اتکای به نفس و استقلال خویشتن نیز در تعارض است. این نوشتار به دنبال آن است که با خوانش مضاعف و مجدد مقالات علمی پژوهشی حوزه اخلاق مراقبت و با شناخت نظریه خانم کارول گیلیگان، به تفاوت تعریف اخلاق و امر اخلاقی و اجتماعی نزد زنان و مردان دست یابد. در این راستا با مطالعه نشانه‌های پوستره‌های اطلاع رسانی با موضوع «زن، مادری و جنگ و صلح» امیدواریم به پاسخ پرسش‌های ذیل دست یابیم:

۱. نمادها و سمبل‌های صلح در پوستره‌های عام با ژانر جنگ و پوستره‌های با سوژه خاص زنانه در رابطه با جنگ و صلح چه تفاوت‌هایی دارند.
۲. آیا حضور زنان با وجود تقید به اخلاق مراقبتی که در این جنس قوی‌تر است، در روند صلح جهانی بین مردم اقلیم و کشورهای مختلف اثرگذار خواهد بود یا خیر.

مبانی نظری پژوهش

اخلاق از دیرباز به عنوان یک رشته از معارف بشری در کانون توجه فیلسوفان قرار گرفته، و آن‌ها همواره توجهی ویژه به مسائل رشد اخلاقی داشته‌اند. در قرون گذشته، کتاب‌های مهم اخلاقی توسط مردان نگارش یافته، و چنان که انتظار می‌رود، آن‌ها مسائل مزبور را از دیدگاه مردانه مورد بررسی قرار داده‌اند (اسلامی، ۱۳۸۷). خصوصیات مانند مراقبت، دلسوزی، خیرخواهی، پرورش دادن و مهرورزی که مربوط به رشد اخلاقی زنان می‌شود، به لحاظ اخلاقی از خصایص سنتی مردانه‌ای، مثل عقلانیت، عدالت و استقلال، کم اهمیت تر نیستند (ویلیام، ۲۰۱۳).

نظریه اخلاق در دیدگاه کارل گیلیگان

یکی از جدیدترین نظریاتی که می‌توان آن را در زمره نظریات اخلاقی قلمداد کرد، نظریه اخلاقی کارل گیلیگان است. دو نظریه مهم اخلاقی گیلیگان بر پایه فمینیست تفاوت و اخلاق مراقبت است.

۱. نظریه فمینیست تفاوت

نظریه فمینیسم تفاوت، مدعی است که با وجود پایگاه اخلاقی برابر مردان و زنان به

عنوان افراد جامعه، تفاوت‌هایی واقعی نیز بین دو جنس وجود دارد که به شکل مساوی در جامعه مطرح نمی‌شوند. در فمینیسم تفاوت، زنان فی‌نفسه برتر از مردان هستند (گیلیگان، ۲۰۰۸). این دقیقاً مخالف قطب جنسیت سنتی است که ادعا می‌کند مردان فی‌نفسه برتر از زنان‌اند. گیلیگان علت عدم رسیدن زنان به درک کاملی از بلوغ اخلاقی را نه به دلیل ضعف آن‌ها، بلکه تحت این عنوان مطرح کرد که اساساً زنان از نظام اخلاقی متفاوتی از مردان پیروی می‌کنند، و ارزش‌های اخلاقی، مراحل رشد و پیشرفت اخلاقی و حتی استدلال اخلاقی آن‌ها متفاوت از مردان است. گیلیگان ادعا نمود، در حالی که زنان از تنهایی هراس دارند، مردان با هم بودن را خطرناک می‌دانند. زنان، اغلب معضلات اخلاقی را تعارض وظایف می‌دانند تا تعارض حقوق، و سعی می‌کنند تعارض مذکور را به‌گونه‌ای حل نمایند که شبکه روابط، مستحکم بماند. به‌علاوه، زنان بیش از مردان به اصول کلی و انتزاعی بها نمی‌دهند، ولی سعی می‌کنند تصمیمات اخلاقی‌شان بر مبنای عاطفه و موقعیت باشد.

۲. مراقبت اخلاق

نوعی دیگر از اخلاق فضیلت نیز مطرح شده که با عنوان اخلاق مراقبت شناخته می‌شود و از ناحیه نویسندگان فمینیستی ترویج شده است. این دیدگاه با این اندیشه که مردان با اصطلاحاتی مانند عدالت، و زنان با اصطلاحاتی مانند مراقبت می‌اندیشند، به دنبال تغییر دادن فضایل است. اخلاق مراقبت، عمدتاً به برتری اخلاق زنانه بر اخلاق مردانه اعتقاد دارد و بر تقدم نیازها بر حقوق و عشق و محبت بر وظایف تأکید می‌کند (منینگ، ۲۰۰۵). این دیدگاه، پیروی کورکورانه از قوانین را نادرست می‌داند و به دنبال طرح الگویی برای نظریه اخلاقی است که بر توجه به دیگران و مراقبت خودجوش از انسان‌ها مبتنی باشد. این نگرش در عین تأیید تفاوت فضائل و رذائل مردانه و زنانه، می‌کوشد برتری شأن و ارزش اخلاقی زن بر مرد و در نتیجه برتری خلق و خوی و منش زنانه بر مردانه و لزوم اصلاح خلقیات مردانه و جایگزینی آن با خصال و منش‌های زنانه را اثبات کند، در حالی که نگاه معتدل طرفداران اخلاق مراقبت معتقدند که اخلاق سنتی، اخلاق را از پایه‌ای‌ترین و بنیادی‌ترین ریشه‌های آن آغاز نکرده است (ویلیام، ۲۰۱۳).

۳. مؤلفه‌های اخلاق مراقبت

اخلاق مراقبت دارای پنج مؤلفه اساسی یا مشتمل بر پنج فکرت به قرار ذیل است:

۱. توجه اخلاقی، ۲. فهم همدلانه، ۳. هشیاری ارتباطی، ۴. فراگیری، ۵. پاسخ (منینگ، ۲۰۰۵). منظور از توجه اخلاقی آن است که فاعل اخلاقی به موقعیت با همه پیچیدگی‌اش توجه داشته باشد. مقصود از هشیاری ارتباطی آن است که فاعل اخلاقی همزمان به انواع ارتباطاتی که او را به سوژه اخلاقی پیوند می‌زند، آگاه باشد (هلد، ۲۰۰۶). در واقع، گوهر این مؤلفه در اخلاق مراقبت آن است که فاعل اخلاقی نسبت به وجود شبکه‌ای از ارتباطات بین خود و سوژه اخلاقی آگاه باشد، و خود را همواره در این شبکه مشاهده کند، نه این که که همانند فاعل اخلاقی کانتی، خود را از همه روابط برود و جدا کند، سپس دست به تصمیم‌گیری یا اقدام اخلاقی بزند.

این عنصر در اخلاق مراقبت بر خلاف اصل بی‌طرفی که از شاخصه‌های اصلی رفتار اخلاقی در نظام‌های سنتی به شمار می‌رود، بر عنصر طرفداری و درگیری در متن اخلاقی تأکید دارد (پورتر، ۱۹۹۹).

مؤلفه فراگیری به این معناست که فرد بکوشد به همه نیازمندان، از جمله خودش کمک کند؛ البته این شدنی و چه بسا معقول نباشد، لیکن به عنوان اصل راهنمای رفتار اخلاقی بر این نکته تأکید دارد که فرد همواره در پی آن باشد که شبکه حمایتی خود را بگستراند و دامنه یاری و توجه‌اش را گسترش دهد. سرانجام آن که مؤلفه پاسخ بیانگر آن است که دلسوزی و همدردی او به تنهایی کافی نیست، بلکه باید بکوشد تا کاری انجام دهد و این حسن نیت یا نیت صالح را با عمل صالح، کامل کند.

روش پژوهش

فراتحلیل در حوزه مطالعاتی دنیای علمی امروز، جایگاهی ویژه دارد. استفاده از برابند یافته‌های پژوهش‌های مختلف، جهت برنامه‌ریزی و اداره بخشی از جامعه یا کل آن، از مهم‌ترین عواملی است که موجب اهمیت این نوع مطالعات شده است. از طرف دیگر، توسعه و انباشت دانش، رویارویی یافته‌ها برای دریافت پایایی و آزمون تطبیق پذیری آن‌ها در حوزه واقعیت جهت بررسی روایی این پژوهش‌ها، از جمله عوامل دیگری است که موجب توسعه و تکوین این دانش گردیده است (سشر پانزل ۱۹۹۷، ص ۴۲-۳۴۱). آن‌چه فراتحلیل بر آن تکیه دارد، عبارت است از جمع آوری یافته‌های پژوهش از مطالعات

منفرد و پراکنده به منظور ترکیب و یکپارچه‌سازی یافته‌های آن جهت استفاده علمی و کاربردی. از طرف دیگر، مطالعه روش شناختی این پروژه‌ها می‌تواند نقاط ضعف و قوت کارهای پژوهشی در کشور را نشان دهد، تا از یک سو با تحلیل روش شناسانه در بهینه‌سازی کارهای پژوهشی تلاش نمود، و از سوی دیگر بتوان با فرا تحلیل یافته‌ها به برنامه‌ریزان در سازمان‌های اجرایی کشور مدد رساند. در کشورهای توسعه‌یافته، فراتحلیل، مطالعه‌ای رایج است که همه ساله در حوزه‌های مطالعات مختلف انجام می‌شود؛ بنابراین با ارزیابی و داوری مطالعات علمی انجام شده، نخستین قدم در توسعه و تکوین پژوهش‌ها برداشته خواهد شد.

کار فراتحلیل، با دشواری‌هایی همراه است و مشکلات مزبور زمانی بیشتر می‌شود که با مطالعات گوناگونی در حوزه موضوعی مشترک مواجه شود؛ زیرا هر یک از این مطالعات، متغیرها، روش‌ها و نمونه‌های متفاوت و گاه ناهم‌ساز با یکدیگر را انتخاب می‌کنند و از همین روی با نتایج متفاوتی مواجه می‌شوند (وولف ۱۹۸۸، ص ۱۲).

۱. روش تحقیق

روش مورد استفاده در این تحقیق، اکتشافی و توصیفی-تحلیلی است. در گام اول تحقیق با استفاده از جستجوگرهای اینترنتی و مراجعه به پرتال جامع علوم انسانی و پایگاه الکترونیکی نورمگز و مگیران و ...، سعی شد تا بانک جامع اطلاعاتی مقالات علمی-پژوهشی با موضوع اخلاق مراقبتی تهیه شود. در گام دوم با جستجوی پیشرفته صلح (peace) و جنگ (war) به پوسترهایی با سوژه زنانه و مادری دست یافتیم و با روش فراتحلیل، مقالات را بازخوانی مضاعف و با روش نشانه‌شناسی پوسترهای اطلاع‌رسانی را تحلیل محتوا کردیم.

۲. جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری تحقیق، شامل مقالات علمی-پژوهشی حوزه اخلاق مراقبتی و پوسترهای اطلاع‌رسانی با ژانر جنگ و صلح و سوژه زنانه و مادری است، و از این جامعه به صورت هدفمند، ۱۰ عنوان مقاله انتخاب شد. در این راستا تلاش گردیده مقالاتی که جدید و قابل دسترس‌اند، انتخاب شوند. ۴۲ پوستر اطلاع‌رسانی نیز با ژانر جنگ و صلح در رابطه با سوژه زنانه و مادری گزینش شدند.

۳. ابزار جمع آوری اطلاعات

ابزار جمع آوری اطلاعات در فراتحلیل، برگه‌ای حاوی پرسش‌هایی شامل (عناوین مقاله، عناوین موضوعی، شیوه پژوهش، جامعه مورد مطالعه، نتایج و ارائه راهکارها) برای ارزیابی روش شناسی طراحی گردید. در بخش نشانه شناسی، پژوهشگر ضمن دستیابی به نشانه‌ها، نمادها و سمبل‌های صلح زنانه، دسته‌بندی ۱۰ مقوله‌ای از نشانه‌های «صلح و نه به جنگ» ارائه نموده است.

یافته‌های پژوهش

۱. تحلیل صوری مقالات

با وجود اندک بودن مقالات علمی پژوهشی در حوزه اخلاق مراقبت به زبان فارسی، پژوهشگر با بهره‌مند شدن از سایت‌های معتبر و موتورهای جستجوی پیشرفته موفق به دریافت و تحلیل تعداد ۱۰ مقاله علمی پژوهشی در حوزه اخلاق مراقبت زنانه شد که عناوین مقالات، ترکیب جنسیتی نویسندگان، تخصص و رتبه علمی و روش تحقیق مقالات را در جدول شماره ۱ و ۲ ملاحظه می‌کنید.

الف) تحلیل مشخصات نویسندگان

با مرور و خوانش مقالات مورد مطالعه به بررسی ترکیب جنسی و سطح تحصیلی و رتبه علمی نویسندگان پرداختیم که نتایج حاصله در جدول شماره ۱ ارائه می‌گردد:

جدول شماره ۱: مشخصات نویسندگان مقالات

ردیف	عنوان مقاله	ترکیب جنسیتی	تحصیلات	مرتبه علمی
۱	تبیین نظریه اخلاق در دیدگاه‌های کارل گیلیگان و نقد آن در تربیت اخلاقی	۱. مرد ۲. زن	۱. دکتری ۲. کارشناس ارشد	۱. استادیار ۲. ندارد
۲	اخلاق مراقبت زنانه و بازاندیشی در مفهوم خودآئینی	۱. زن ۲. مرد	۱. دکتری ۲. دکتری	۱. ندارد ۲. استادیار
۳	عاطفه‌گرایی در مکتب اخلاق مولوی با محوریت اخلاق مراقبت	۱. زن ۲. مرد ۳. زن	۱. دانشجوی دکتری ۲. دکتری ۳. دکتری	۱. ندارد ۲. دانشیار ۳. دانشیار
۴	بررسی رابطه جامعه‌پذیری جنسیتی و رفتار در	۱. زن	۱. دکتری	۱. دانشیار

			دوراهی اجتماعی	
۵	برنامه درسی مبتنی بر اخلاق مراقبت: تداوم نقش مادرانه در دوره ابتدایی	زن ۰۱	زن ۰۲	دکتری ۰۱ دکتری ۰۲
۶	مطالعه تطبیقی فشار نقش های چندگانه ناشی از کرونا بر زنان در خانواده با تأکید بر نظریه اخلاق مراقبت	زن ۰۱ زن ۰۲	زن ۰۱ زن ۰۲	دکتری ۰۱ دکتری ۰۲
۷	جنسیت و اخلاق مراقبت در فلسفه اخلاق فمینیستی	مرد ۰۱ مرد ۰۲	مرد ۰۱ مرد ۰۲	دکتری ۰۱ دانشجوی دکتری ۰۲
۸	جنسیت و «اخلاق مراقبت»	مرد ۰۱	مرد ۰۱	دکتری ۰۱
۹	نقد اخلاق، جنسیت و تغییر مرزهای فاعل اخلاقی	زن ۰۱	زن ۰۱	دکتری ۰۱
۱۰	بررسی چالش میان اخلاق مراقبت و بی طرفی اخلاقی در روابط والدین و فرزندان از منظر اسلامی	زن ۰۱ مرد ۰۲	زن ۰۱ مرد ۰۲	دانشجو دکتری ۰۱ دکتری ۰۲

با مطالعه شناسنامه مقالات مشخص گردید که تعداد ۱۰ نفر زن و ۶ مرد به نگارش مقالات حوزه اخلاق مراقبت پرداخته‌اند، و از لحاظ مرتبه تحصیلاتی تعداد ۱۳ نفر با رتبه دکتری، ۳ نفر دانشجوی مقطع دکتری و یک نفر کارشناس ارشد در این حوزه قلم زده‌اند، و از جهت رتبه علمی، تعداد ۱ نفر با رتبه استادی، ۳ نفر با رتبه دانشیاری، ۷ نفر استادیار و ۷ نفر نویسنده بدون رتبه علمی بوده‌اند. بدین ترتیب به نظر می‌رسد، زنان، اقبال بیشتری به پژوهش در زمینه اخلاق مراقبت داشته، و نویسندگان با رتبه استادیاری در این زمینه بیشترین مقالات علمی را به رشته تحریر درآوردند.

(ب) روش شناسی مقالات

به طور معمول، پژوهشگران، متناسب با اهداف و فرضیات پژوهش به انتخاب روش مناسب جهت گردآوری داده‌های پژوهش خود دست می‌زنند؛ از این روی جهت شناخت روش غالب تحقیقات حوزه اخلاق مراقبت به بازخوانی و خوانش مضاعف بخش روش پژوهش مقالات پرداخته شد، و مقالات از جهت نوع روش پژوهش، نوع پژوهش، نوع مقاله و چهار جامعه مورد مطالعه، در جدول شماره ۲ طبقه بندی و نمایه گردید:

جدول شماره ۲: روش شناسی مقالات

ردیف	عنوان مقاله	روش تحقیق	نوع تحقیق	نوع مقاله	جامعه مورد مطالعه
۱	تبیین نظریه اخلاق در دیدگاه‌های کارل گیلیگان و نقد آن در تربیت اخلاقی	مروری	کتابخانه‌ای	توصیفی	کتاب و مقالات
۲	اخلاق مراقبت زنانه و بازاندیشی در مفهوم خودآیندی	تفسیری	کتابخانه‌ای و	توصیفی و تحلیلی	منابع نظری و کتابخانه‌ای
۳	عاطفه‌گرایی در مکتب اخلاق مولوی با محوریت اخلاق مراقبت	مروری	کتابخانه‌ای و	توصیفی و تحلیلی	کتاب مولانا
۴	بررسی رابطه جامعه‌پذیری جنسیتی و رفتار در دوره‌های اجتماعی	پیمایشی	کمی	توصیفی	زنان شاغل شهر داری تهران
۵	برنامه‌درسی مبتنی بر اخلاق مراقبت: تداوم نقش مادرانه در دوره ابتدایی	تحلیل محتوا	پیمایشی دلفی،	تحلیلی	معلمان و اعضای هیئت علمی
۶	مطالعه تطبیقی فشار نقش‌های چندگانه ناشی از کرونا بر زنان در خانواده با تأکید بر نظریه اخلاق مراقبت	مطالعه تطبیقی	کتابخانه‌ای	توصیفی تحلیلی	کتاب، منابع و اسناد
۷	جنسیت و اخلاق مراقبت در فلسفه اخلاق فمینیستی	کتابخانه‌ای	کتابخانه‌ای	تحلیلی	کتاب و مقالات
۸	جنسیت و «اخلاق مراقبت»	کتابخانه‌ای	کتابخانه‌ای	تحلیلی	کتاب و مقالات
۹	نقد اخلاق، جنسیت و تغییر مرزهای فاعل اخلاقی	مروری و کتابخانه‌ای	کتابخانه‌ای	تحلیلی	کتاب و منابع
۱۰	بررسی چالش میان اخلاق مراقبت و بی‌طرفی اخلاقی در روابط والدین و فرزندان از منظر اسلامی	تحلیل تطبیقی الگوی بردی	کمی و کیفی	توصیفی تفسیری	منابع و داده‌ها

ملاحظه می‌شود که روش غالب تحقیقات مورد مطالعه، مروری و کتابخانه‌ای و از نوع کیفی و تحلیلی بوده و غیر از یک مورد از مقالات، غالب محققان جهت گردآوری داده‌های پژوهش خود و در جهت پاسخ به پرسش‌های پژوهش، به مطالعه منابع، اسناد و مقالات و تحلیل داده‌ها پرداخته‌اند.

۲. تحلیل محتوایی مقالات

برای تحلیل محتوا و محور موضوعی و پژوهشی مقالات، به مطالعه و خوانش بخش مبانی نظری، یافته‌ها و نتایج و بحث و نتیجه‌گیری مقالات پرداختیم. با مطالعه این

بخش به نتایج زیر رسیدیم که در قالب جداول تحلیلی شماره ۳ و ۴ ارائه می‌شود:

جدول شماره ۳: محورهای پژوهشی مقالات

ردیف	عنوان مقاله	زمینه	محور پژوهشی
۱	تبیین نظریه اخلاق در دیدگاه‌های کارل گیلیگان و نقد آن در تربیت اخلاقی	تربیتی	معرفی و نقد نظری
۲	اخلاق مراقبت زنانه و باز اندیشی در مفهوم خودآئینی	فلسفی	تحلیل و تبیین نظری
۳	عاطفه‌گرایی در مکتب اخلاق مولوی با محوریت اخلاق مراقبت	ادبی	تبیین ترکیبی فلسفی - ادبی
۴	بررسی رابطه جامعه پذیری جنسیتی و رفتار در دوراهی اجتماعی	جامعه‌شناسی	تبیین اجتماعی
۵	برنامه درسی مبتنی بر اخلاق مراقبت: تداوم نقش مادرانه در دوره ابتدایی	آموزشی	تبیین آموزشی
۶	مطالعه تطبیقی فشار نقش‌های چندگانه ناشی از کرونا بر زنان در خانواده با تأکید بر نظریه اخلاق مراقبت	جامعه‌شناسی	تبیین اجتماعی مسئله
۷	جنسیت و اخلاق مراقبت در فلسفه اخلاق فمینیستی	فلسفی	تبیین نظری و فلسفی
۸	جنسیت و «اخلاق مراقبت»	فلسفی	تبیین نظری و فلسفی
۹	نقد اخلاق، جنسیت و تغییر مرزهای فاعل اخلاقی	فلسفی	تبیین نظری و فلسفی
۱۰	بررسی چالش میان اخلاق مراقبت و بی‌طرفی اخلاقی در روابط والدین و فرزندان از منظر اسلامی	تربیتی	تبیین ترکیبی فلسفی و تربیتی

از یافته‌های جدول شماره ۳ مشهود است که پژوهشگران حوزه اخلاق مراقبت، بیشتر

به مبانی نقد نظری و فلسفی موضوع همت گمارده و به تطبیق نظریه اخلاق مراقبت بر جامعه و روابط انسانی پرداخته و تنها در دو مورد به بحث آموزشی و تربیتی اکتفا نموده، و در بقیه پژوهش‌ها با زمینه موضوعی فلسفی و با دید فلسفی به معرفی، تبیین و نقد نظری و فلسفی موضوع مزبور پرداخته‌اند.

جدول شماره ۴: تحلیل نظری و یافته‌های پژوهشی

ردیف	عنوان مقاله	مبانی نظری	یافته‌ها	نتایج
۱	تبیین نظریه اخلاق در دیدگاه‌های کارل گیلیگان و نقد آن در تربیت اخلاقی	نظریات گیلیگان	برتری شأن و ارزش اخلاقی زن بر مرد، و در نتیجه برتری خلق و خوی و منش زنانه بر مردانه و لزوم اصلاح خلقیات مردانه و جایگزینی آن با خصال و منش‌های زنانه	اخلاق سنتی، اخلاق را از پایه‌ای‌ترین و بنیادی‌ترین ریشه‌های آن آغاز نکرده است. اخلاق سنتی از عدالت و قانونمداری آغاز کرده است. درحالی که مراقبت و دلسوزی در قیاس با عدالت و قانونمداری ریشه‌ای‌تر است. نتیجه این اشتباه و آغاز اخلاق از میانه راه تربیت انسان‌هایی بوده است که به دنبال سلطه بر سایر هموعان، حیوانات و تصرف بی محابا از محیط زیست برآمده اند.
۲	اخلاق مراقبت زنانه و باز اندیشی در مفهوم خودآئینی	نظریات گیلیگان	مکاتب اخلاقی موجود، از جمله اخلاق عدالت، با تأکید بر اصول انتزاعی، جهانشمول و فرازمینه‌ای، که گفتمانی عمدتاً مردانه است، از توجه به الزامات نگاه مراقبتی نزد زنان غفلت کرده اند.	اخلاق مراقبت، ضمن توجه به دیگری در قضاوت‌های اخلاقی، خودآئینی را نیز فرو نگذاشته و آن را در نوعی مراقبت متوازن بازسازی می‌کند. امکان خوانشی از اخلاق مراقبت وجود دارد که ضمن توجه به دیگری، از شکوفایی و تحقق فرد مراقبت کننده نیز غفلت نمی‌ورزد.
۳	عاطفه‌گرایی در مکتب اخلاق مولوی با محوریت اخلاق مراقبت	انظریات کلبرگ، فیونا رابینسون، میل، گیدنز و ... ۲. اندیشه اخلاقی مولانا	اخلاق مراقبت، در قرن نوزده و بیست میلادی با پیشرفت‌های روانشناختی و روان‌کاوی انسان در اروپا مطرح گردید، در حالی که مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، قرن‌ها قبل بدان دست یافته و موشکافانه و البته جامع‌تر آن را طرح نموده. این	یکی از رهیافت‌های اخلاقی مراقبت، عاطفه‌گرایی است که طرح آن در آثار جلال‌الدین محمد بلخی با برجسته سازی این نکته که عاطفه‌گرایی اخلاقی با خدا آغاز و به خدا می‌انجامد، مورد تعمق قرار گرفته، حال آن که مبنای عاطفه در مکتب اخلاقی غربی، بر عاطفه مخلوق متکی است.

	نکته اعجاز‌آمیز بودن مکتب اخلاقی وی را که هنوز هم سرمشق آموزه‌های اخلاقی است، نشان می‌دهد.			
۴	بررسی رابطه جامعه‌پذیری جنسیتی و رفتار در دوراهی اجتماعی	ترکیبی از نظریه اخلاق مراقبت گلیگان، نقشه‌های اجتماعی ایگلی، نظریه انتخاب عقلانی اجتماعی و نظریه بازی	زنان از انتظاراتی که دیگران به عنوان یک زن به ویژه یک مادر و همسر، از آنان دارند، آگاه‌اند و بر اساس این آگاهی، جهت مقبول واقع شدن، همانطور که از آن‌ها انتظار می‌رود رفتار می‌کنند و در دوراهی‌های موقعیتی بیشتر از مردان در انتخاب‌ها و تصمیم‌گیری‌های خود مطابق اخلاق مراقبتی رفتار می‌کنند.	جامعه‌پذیری جنسیتی، اخلاق مراقبت، آگاهی از انتظارات نقش و جمع‌گرایی رابطه معناداری با رفتار افراد مورد مطالعه، در موقعیت دوراهی اجتماعی دارند.
۵	برنامه درسی مبتنی بر اخلاق مراقبت: تداوم نقش مادرانه در دوره ابتدایی	۱. نظریات تربیت اخلاقی و عاطفی مادرانه (نودینگز، بالبی، گرامت و پاینار و ...) ۲. نظریات آموزشی و برنامه درسی بر پایه مراقبت اخلاقی مادرانه ۳. اخلاق مراقبت گلیگان	نتایج در قالب مدل پارادایمی و مدل مفهومی بدین صورت شکل گرفت: نیاز و اهداف (اهداف کلی و جزئی)، محتوا (اولویت‌های سازماندهی و انتخاب محتوا)، روش‌های یاددهی-یادگیری (اولویت‌های انتخاب و انواع روش‌های تدریس)، نقش معلم (شاخصه‌ها و مسئولیت‌های معلم)، ارزشیابی (ارزشیابی و روش‌های ارزشیابی)، مهارت‌های ارتباطی (هشیاری ارتباطی و تداوم ارتباط مادرانه)، یادگیری ضمنی (جو کلاس) و نتایج تربیتی (تربیت اخلاقی-عاطفی، سلامت روان، تقویت اعتماد به نفس، پرورش دانش، مهارت و نگرش)	۱. تداوم نقش مادرانه در دوره ابتدایی تحصیلی ۲. مدل پارادایمی و مدل مفهومی (چهارچوبی برای تربیت مبتنی بر اخلاق مراقبت در برنامه درسی مقطع ابتدایی ۳. توجه به عوامل زمینه‌ای شامل اهداف و خط‌مشی‌های آموزش و پرورش، سیستم‌ها، مدارس و برنامه‌های درسی، ظرفیت معلمان زن، به‌علاوه نیازها و تنوع یادگیرندگان در یک چارچوب وسیع اجتماعی-فرهنگی و اقتصادی.
۶	مطالعه تطبیقی فشار نقش‌های چندگانه ناشی از کرونا بر زنان در خانواده با تأکید بر نظریه اخلاق مراقبت	زنان نه تنها در معرض از دست دادن نقش شغل خود هستند، بلکه با توجه به اخلاق مراقبت در آن‌ها، نقش‌های والدگری را بیش از گذشته بر دوش می‌کشند. بنابراین شکاف جنسیتی بزرگی میان زنان و	بحران کرونا (بحران مراقبتی) است و تأثیرات جنسیتی شدیدی در جهان داشته است و با عدم امنیت اقتصادی و شغلی زنان، افزایش کار بدون دستمزد زنان، افزایش خشونت خانگی علیه زنان و در عین حال کاهش دسترسی زنان به منابع و کوتاه کردن دست آنان از	

	مردان وجود دارد و تفاوتی میان داده‌های حاصل از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه نیست.			
	اخلاق مراقبت نمی‌تواند فضیلت‌هایی را به منزله معیار عام عمل اخلاقی برحسب الگوهای جنسیتی زنانه طرح کند که جانبدارانه، وابسته به احساسات و جزئی نگردد. و در نتیجه نظام اخلاقی عامی برای همه بشریت، فارغ از قواعد کلی اخلاق عمومی، طرح کند. از این رو، این نظریه به دلیل پایبند نبودن به اصول کلی اخلاق و عدم تبیین درست برای ماهیت فضیلت‌های کلی و مشترک اخلاقی، درون‌ناسازگار و نظریه‌ای غیرنظام مند است. علاوه بر این که ایشان درحالی‌که اخلاق سنتی را به دلیل کلی بودن نقد می‌کنند، برای طراحی نظام اخلاقی خود باید از همین قواعد عمومی بهره ببرند که در نتیجه، آنان یا باید نسبی‌گرا شوند که در این صورت نمی‌توانند از برتری اخلاق زنانه سخن گویند، یا از الگوی سنتی مردانه که به احکام مطلق و ثابت و فضایل عام مشترک معتقد است، پیروی کنند که در این صورت دچار تناقض خواهند شد، بنابراین نظریه اخلاقی مراقبت را در بهترین برداشت می‌توان مکمل نظام اخلاقی رایج تلقی کرد.	تاکید بر الگوی مادری، فضیلت مراقبت همچون مقدمه عدالت، الگوی وابستگی در مراقبت‌گری و توجه به عائله و پیوستگی با آن‌ها در الزام اخلاقی مادر با فرزند	نظریات اخلاقی مراقبت محور (کرافت، سارا رودیک، ویرجینیا هلد، ایوا کیتی، گیلیگان و ...)	جنسیت و اخلاق مراقبت در فلسفه اخلاق فمینیستی
	تخلیص نظریه اخلاق مراقبت گیلیگان: این نظریه اخلاقی سه نقد عمده بر نظریات اخلاقی تکلیف‌گرای کانت و نتیجه‌گرای میل وارد می‌کند و آن‌ها را به مثابه نظریات اخلاقی مردسالارانه ناقص یا نادرست می‌شمارد. ۱. استناد به قواعد	تخلیص نظریه اخلاق مراقبت گیلیگان: این نظریه اخلاقی سه نقد عمده بر نظریات اخلاقی تکلیف‌گرای کانت و نتیجه‌گرای میل وارد می‌کند و آن‌ها را به مثابه نظریات اخلاقی مردسالارانه ناقص یا نادرست می‌شمارد. ۱. استناد به قواعد	نظریات اخلاق مراقبت گیلیگان	جنسیت و «اخلاق مراقبت»

			<p>عام اخلاقی، ۲. رعایت بی طرفی و ۳. تأکید انحصاری بر عقلانیت.</p>
<p>۹</p>	<p>نقد اخلاق، جنسیت و تغییر مرزهای فاعل اخلاقی</p>	<p>۱. اندیشه‌های اخلاقی فضیلت بنیاد (ارسطو و افلاطون) ۲. نظریات اخلاقی مراقبت بنیاد (آنت بایر، کارل گیلیگان و ..) ۳. نظریات فمینیست‌های رادیکال عشق بنیاد (لوس ایری گاری</p>	<p>اندیشمندان اخلاقی مراقبت بنیاد ۱. بازاندیشی درباره عواطف و احساسات ۲. جابجایی مرزهای فاعل اخلاقی (تجربه مادری، حضور در قلمرو خصوصی، اهمیت داشتن دیگران خاص که تحت سرپرستی، مراقبت و مسئولیت مان هستند، سروکار داشتن با کودکان، سالمندان، و افراد کم توان و ناتوان، مراقبت از بیماران و ... بخشی از تجربیات مشترک زنان است که فهم آن‌ها از ارزش یافتن عواطف، مراقبت، خودآینی ارتباطی فاعل اخلاقی، قلمرو دیگران خاص و اهمیت اخلاقی قائل شدن برای روان و افکار درونی انسان و مانند آن را به همراه دارد.)</p>
<p>۱۰</p>	<p>بررسی چالش میان اخلاق مراقبت و بی طرفی اخلاقی در روابط والدین و فرزندان از منظر اسلامی</p>	<p>۱. وظیفه گرایی کانت ۲. نتیجه گرایی سودگرایی جان استورات میل ۳. اخلاق مراقبت گیلیگان</p>	<p>از دیدگاه «اخلاق مراقبت» راهکار به دست آمده از آموزه‌های اسلام، نشان می‌دهد که والدین تنها در مورد حقوقی که دین برای فرزندان تعیین کرده، اجازه جانبداری و اولویت بخشیدن به آن‌ها را دارند؛ اما خارج از محدوده وظایف تعیین شده، ملزم به رعایت بی طرفی میان فرزندان خود و سایر کودکان هستند؛ آن هم نه فقط در امور مادی، بلکه در همه زمینه‌ها، اعم از مادی و معنوی. این راهکار در مقایسه با راهکارهای صاحب‌نظران غربی، دارای منطق قوی‌تر و رعایت موازین اخلاقی بیشتری است؛ به گونه‌ای که در آن، نه حقوق اولیه فرزندان نادیده</p>

گرفته می‌شود و نه سایر کودکان مورد بی‌توجهی و بی‌مهری قرار می‌گیرند.	انسان‌هاست و براساس آن، والدین نباید رفتار جانبدارانه‌ای نسبت به فرزندان خود داشته باشند و اگر در مقام انتخاب بین تغذیهٔ فرزند خود و غذا دادن به یک کودک یتیم در خارج از کشور باشند، هیچ دلیل اخلاقی برای ترجیح فرزند خود ندارند. ۴ دلیل از جانب موافقان و مخالفان اخلاق بی‌طرفی در این خصوص بررسی شد.		
--	---	--	--

ضمن مطالعهٔ مبانی و چهارچوب نظری مقالات، همانطور که انتظار می‌رفت، نظریات اخلاق بنیاد بیشتر از دیگر نظریه‌ها مورد استفادهٔ محققان قرار گرفته، و دیدگاه خانم کارل گیلیگان، اقبال بیشتری در میان پژوهشگران داشته است. عمدهٔ محتوای مقالات حوزهٔ اخلاق مراقبت زنانه به معرفی دیدگاه و بیان نظری و نقد نظریهٔ اخلاق مراقبت پرداخته، و در ارتباط با نظریات اخلاقی عام همچون نظریات اخلاقی وظیفه‌گرای کانت و نظریات اخلاقی نتیجه‌گرای، میل به موارد افتراق نظریات مذکور اشاره شده، و در نهایت، اخلاق مراقبت زنانه را راهکاری اخلاقی و روشنگر در ارتباطات افراد و جامعه برای زندگی در جهانی با اصول اخلاقی جانبدارانه، جزئی‌نگر، متکی بر روابط و احساسات انسانی معرفی می‌کنند.

۳. یافته‌های تحلیلی نشانه‌های صلح و جنگ در پوسترها

نمادها و سمبل‌های مشترک صلح در پوستره‌های نه به جنگ و صلح

سه خط و دایره

نماد سه خط و دایره در سراسر جهان، فقط یک پیام دارد و آن صلح است. در واقع نسبت به همهٔ نمادهایی که مورد بررسی قرار داده‌ایم، شناخته شده‌ترین نشانک صلح در جهان به‌شمار می‌آید، و به همین دلیل به عنوان علامت صلح جهانی به دور از هر عقیده سیاسی و نظامی خاص، استفاده می‌شود.

نخستین باری که این نشانک به عنوان نمادی از صلح شناخته شد، به سال ۱۹۵۸

باز می‌گردد، که هزاران بریتانیایی در میدان ترافالگار، واقع در مرکز لندن، گرد هم آمدند و خواهان ممنوعیت استفاده از سلاح‌های هسته‌ای شدند. پس از رویداد ترافالگار، توجه بیشتری به آن نماد ۳ خط و دایره جلب شد، و در سال ۱۹۶۰ نیز توسط آمریکایی‌هایی که مخالف جنگ آمریکا و ویتنام بودند، استفاده گردید. این نماد، برگرفته از حروف آغازین دو کلمه Nuclear Disarmament، به معنای خلع سلاح‌های هسته‌ای است؛ البته این نماد امروزه به تمامی ابعاد صلح و دوستی تعمیم یافته و تنها به جنگ‌های هسته‌ای اشاره ندارد.

شاخهٔ زیتون

درخت زیتون و گاه شاخهٔ زیتون، امروزه به عنوان یکی از قدیمی‌ترین نمادهای صلح در جهان شناخته می‌شوند. دیرینگی این نماد به قرن پنجم پیش از میلاد مسیح، و زادگاهش به یونان باستان باز می‌گردد، نماد خیر و برکت بود و عاملی که سبب می‌شد ارواح شیاطین از آدمی دور شوند؛ همچنین یکی از شناسه‌های ایرنه (Eirene)، الههٔ صلح در یونان باستان به شمار می‌آمد. در اساطیر یونان، شخصیتی به نام آتنا وجود دارد که به عنوان خرد شناخته می‌شود. بر اساس روایات، وی به مردم آتن، درخت زیتون را هدیه می‌داد و مردمان این شهر به نشان تشکر از او، شهر خود را آتن نام نهادند.

یکی از دلایلی که درخت زیتون به عنوان نماد صلح شناخته می‌شود، این است که درخت مزبور تا هنگامی که میوه دهد، نیازمند زمان و مراقبت نسبتاً طولانی است، و

که این امر سبب شده تا از زیتون به عنوان ثمره‌ای یاد شود که برای حاصل شدنش، باید صبر و آرامش داشت. امروزه تصویر شاخهٔ زیتون روی اوراق و پرچم اکثر سازمان‌های مرتبط با صلح، مانند سازمان ملل متحد، شورای جهانی صلح و ... دیده می‌شود.

کبوتر

همانند شاخهٔ زیتون، کبوتر نیز به عنوان یکی از قدیم‌ترین نمادهای صلح شناخته می‌شود و از زمان‌های بسیار دور در تمامی فرهنگ‌ها به عنوان نماد صلح به کار می‌رفته است؛ مثلاً در ژاپن، کبوتری که حامل شمشیر است، نوید پایان جنگ و صلح را می‌دهد، یا در اساطیر یونان باستان، به معنای عشق و تجدید حیات پنداشته می‌شود. در آیین مسیحیت نیز اشاره شده، حضرت نوح هنگامی که شدت طوفان کاهش یافت، کبوتری را فرستاد تا از وضعیت خشکی‌ها برایش خبر بیاورد. پرنده پس از بازگشت، شاخه‌ای از زیتون بر نوک داشت که بیانگر پایان طوفان بزرگ و بازگشت حیات به خشکی‌ها بود. به استناد این داستان، مسیحیان، کبوتر را نماد حامل بخشش خداوند می‌دانند.

رنگ سفید (پرچم سفید)

یکی از شناخته شده‌ترین نمادهای صلح در جهان، رنگ سفید، به معنای دوستی و تسلیم شدن است؛ برای مثال می‌توان آن را در نوار سفید پرچم ایران یا پرچم سفید رنگی که در پایان جنگ به اهتزاز در می‌آید، مشاهده کرد. به طور کلی، رنگ سفید از دیدگاه روانشناسی، بیانگر آرامش، خلوص، پاکی، مظلومیت، صلح و دوستی است. این رنگ به قدری شناخته شده که حتی کودکان در بازی‌های خود از آن به عنوان نماد صلح استفاده می‌کنند.

گل خشخاش سفید

اگر رنگ سفید را به‌عنوان نماد صلح، کبوتر را حیوان صلح و زیتون را میوه صلح بدانیم، شکوفه خشخاش سفید (White Poppy) نیز گل صلح است. در سال ۱۹۳۳م، زمانی که ترس از جنگ در بسیاری از نقاط اروپا غالب شده بود، حزبی متشکل از زنان صلح‌طلب و ضد جنگ، اقدام به توزیع گل خشخاش سفید در مزار کشتگان جنگ جهانی اول کرد؛ آن‌هم زمانی که لژیون سلطنتی انگلیس، آماده بزرگداشت این شهدا با گل‌های خشخاش قرمز بودند. این فرقه، مشکلی با خشخاش‌های قرمز رنگ نداشتند و جایگزین کردن آن بدین دلیل بود که خشخاش‌های سفید می‌توانند نمادی برای صلح و نبود خونریزی باشند.

در سال ۱۹۳۴م، اتحادیه تازه تاسیس PPU (اتحادیه تعهد به صلح) که بزرگ‌ترین سازمان صلح‌جوی بریتانیا در زمان جنگ محسوب می‌شد، به این جنبش پیوست و با پخش دسته‌گل‌های خشخاش سفید، آن را به عنوان تعهدی به صلح و جلوگیری از رخداد جنگ، نماد صلح دانست. بالاخره در سال ۱۹۸۰م. اتحادیه تعهد به صلح، پخش گل‌های خشخاش سفید را در مزار قربانیان جنگ، و بدون هیچگونه تشریفات نظامی مطرح کرد.

دُرناي کاغذی

دُرناي کاغذی نیز یکی از نمادهای صلح به شمار می‌آید و داستان آن از ژاپن چین آغاز می‌شود؛ طی حمله اتمی آمریکا به هیروشیما ژاپن موجب شد که تقریباً نیمی از ساکنین این شهر قربانی شوند. در این میان، کودکی دو ساله به نام ساداکو ساساکی در خانه‌ای که ۱٫۶ کیلومتر با محل برخورد بمب فاصله داشت، بر اثر شدت موج انفجار، به بیرون از پنجره خانه‌اش پرت گردید، اما زنده ماند. مدتی بعد مشخص شد به دلیل ورود تشعشعات بمب به بدن ساداکو، وی دچار سرطان خون و بیماری لوسمی شده است. او تا چند سال پس از تشخیص این بیماری به زندگی عادی خود ادامه داد تا اینکه سرانجام در سن ۱۲ سالگی به دلیل وخیم شدن وضعیتش در بیمارستان بستری شد. یکی از دوستان ساداکو در هنگام ملاقات او، برایش افسانه‌ای ژاپنی را تعریف کرد که اگر هر آدمی ۱۰۰۰ دُرناي کاغذی بسازد، بیماری‌اش درمان خواهد شد.

ساداکو ساساکی این داستان را باور کرد و تا آخرین لحظه‌هایی که زنده بود، مشغول به ساخت دُرناهای کاغذی شد و پیش از مرگش، ۶۴۴ درنا ساخت. از آن پس، داستان تاثیرگذار افسانه ۱۰۰۰ دُرناي کاغذی به عنوان امیدی برای شفای بیماران نمادی از صلح در ژاپن شناخته شد. امروزه، درناي کاغذی نیز به عنوان نماد صلح در تمام جهان استفاده می‌شود.

نشان صلح فرهنگی

تا اینجا نمادهایی را که بررسی کردیم، تنها به صلح و پایان جنگ اشاره دارد، اما جنگ همواره با نابودی بسیاری از میراث فرهنگی توأم است که معمولاً از روی غفلت انجام

می‌شود. نیکلاس روریچ (Nicholas Roerich) نقاش و فیلسوف روسی، از آن‌جا که آثار فرهنگی هر کشور را گنجینه‌ای جهانی می‌دانست، پیمانی به نام روریچ تنظیم کرد که به عنوان نماد صلح برای آثار باستانی در نظر گرفته شود. طبق این پیمان که با نام صلح فرهنگی (Pax Cultura) شناخته می‌شود، تمامی موزه‌ها، بناهای تاریخی و آثار باستانی در زمان جنگ باید محافظت شوند و حتی پرسنل آن‌ها نیز بی‌طرف تلقی کردند. نماد صلح روریچ یک دایره با سه نقطه در مرکز آن است؛ به این معنی که اگر دایره را به عنوان فرهنگ در نظر آوریم، سه نقطه آن یعنی هنر، علم و مذهب به عنوان بیشترین فعالیت‌های بشری تعریف می‌شوند.

نمادها و نشانه‌های خاص صلح در پوستره‌های نه به جنگ و صلح با محوریت زن، مادری و اخلاق

الف) استفاده از رنگ و نقش برای تشویق به آرامش و امنیت

با مطالعه نشانه‌های پوستره‌های اطلاع‌رسانی با مضمون و موضوع نه به جنگ و صلح و با سوژه زنانه و مادری، متوجه شدیم پوستره‌های نه به جنگ با تم‌های رنگی متنوع و روشن با سایه تاریک‌های محرز و واضح، بیشتر از پوستره‌های عام صلح و جنگ، رنگین و الوان بوده و از تابش نور برای ایجاد انگیزه آزادی، عدالت و صلح بهره برده‌اند. به چند پوستره برای نمونه توجه شود:

تصویر زنان به صورت رنگین قرین با طبیعت و در تلفیق با عناصر طبیعی (کوه، باد و ...)

دست های رنگین زنانه به معنای همراهی و همدلی زنان در خواست صلح جهانی

سفارش به نفی خشونت با استفاده از ترکیب رنگ های زیبا و گل و دست زنانه

ب) اتحاد جهانی زنان با وجود نژاد و قومیت های متنوع علیه جنگ

پ) نشان پرندۀ صلح در پوسترهایی نه به جنگ زنانه نکته قابل توجه در نماد و نشان جهانی، پرندۀ صلح در پوسترهایی با موضوع صلح و نه به جنگ با سوژه زنانه، استفاده از انحنای خطوط مورب بیشتر در مقایسه با پوسترهایی عام نه به جنگ است؛ ضمن اینکه هنرمندان از رنگهای پس‌زمینه روشن و سایه تاریک روشن بیشتری بهره برده‌اند.

ت) نشانه و نماد دستان زنانه مراقبت کننده و حامی صلح در جهان دست زنانه لطیف و مهرآمیز و دارای انحناء، در پوسترها خصوصا در اطراف پرندۀ سفید صلح به صورت مراقبت کننده قرار گرفته، و این ذهنیت را ایجاد می کند که زن خواستار مراقبت نگه داری و محافظت از پرنده است.

ج) ترکیب و شبیه سازی نمادهای جهانی صلح با نماد و نشانه جهانی زنانه همانطور که در پوستر مشاهده می شود، برگ زیتون با نماد و نشان زنانه و تناسب موضوعی و شبیه سازی شده، به معنای همراهی که حضور جنس زنان با صلح و امنیت است.

چ) نماد برگ زیتون و تصویر و چهره زنان حامی صلح

ح) پیشینه جنگ و صلح و حضور زنان

طبق نظر اندیشمندان اخلاق مراقبت زنانه، در صورت حضور پررنگ‌تر زنان در تاریخ و اجتماع - به علت اعتقاد زنان به ارزش واقعی مراقبت در مقابل عدالت - جهانی صلح‌آمیزتر و بر پایه روابط انسانی و همدلی و توجه به دیگری خواهیم داشت.

(خ) ترکیب نشان گل خشخاش و نمادهای صلح آمیز زنانه

SHEIKHA FATIMA BINT MUBARAK WOMEN,
PEACE AND SECURITY INITIATIVE

د) نماد کودک و مادر در پوستره‌های صلح

ذ) پوستره‌های انتزاعی و نمادهای صلح آمیز زنانه

در پوستره‌های انتزاعی با سوژه صلح زنانه همچنان شاهد ترکیب خلاقانه رنگ‌های متنوع برای ایجاد حساسیت‌های زیبایی شناسانه و آرامش‌بخش برای هدف جلوگیری از روحيات خشن و جنگ آورانه هستیم.

بحث و نتیجه گیری

ذات بشر با زیبایی و هنر آمیخته شده و هنرمند توانمند کسی است که تاثیر می‌گیرد و تاثیر می‌گذارد؛ اما اینکه هنرمند به دنبال چه تاثیری بر مخاطب است یا چه مفهومی را به واسطه‌ی هنر می‌خواهد به مخاطبش انتقال دهد، چیزی است که به عقاید شخصی هنرمند باز می‌گردد. مهم‌ترین اثر هنر، تاثیر است و اگر مقوله‌ی مزبور ماندگاری و تاثیر نداشته باشد، ارزشی ندارد و اگر نتواند جامعه را به سوی رشد و آگاهی سوق دهد، هنری موفق نبوده است. هنر، یک ویژگی دارد که همانا زبان گویا و راحت آن برای انتقال مفاهیم است، که از همین ویژگی می‌توان در راستای انتقال مفاهیم فرهنگی و اعتقادی نسلی برای نسل دیگر استفاده کرد.

ارتباط با هنر، نقش موثری در تقویت روحیه دارد. هنر نوعی رستگاری است که ما را از خواستن یعنی نوعی درد و رنج، آزادی می‌بخشد. امروزه، هنر، نقش مثبت فراوانی در بسیاری از بخش‌ها و حوزه‌ها بر عهده گرفته، و هنردرمانی در خیلی از جوامع به عنوان الگو و معیار، اجرا می‌شود. هنر، مسیری است که به حقیقت منتهی می‌شود و به گونه‌ای کلید فهم زندگی است، به شرطی که با ایمان همراه باشد. ارتباط هنر متعهد

با اخلاق هم به همین صورت است. هنر در قبال ارزش های اخلاقی باید تعهد داشته باشد تا ارزش یابد؛ بنابراین رسالت هنر، ایجاد رشد و کمال برای جوامع انسانی است و غیر این معنی، از حیطة هنر خارج می شود.

به نظر نگارنده، بحث اخلاق در جهان کنونی، بیش از حقوق، اقتصاد، سیاست و هر مسئله کلان دیگر می بایست مورد توجه و اقبال عموم انسان ها و دولت ها قرار گیرد؛ چرا که سال های اخیر با شیوع بیماری های همه گیر ملاحظه شد که ما انسان ها در دنیایی زندگی می کنیم که آرمانی نیست و منابع حیاتی آن به طور یکنواخت توزیع نشده، و کافی نیز نیستند؛ همچنین فشارهای روانی ممکن است عقلانیت، قدرت منطق و کنشگری خود مختار ما را کاهش دهد. در این جامعه نابرابر، ما متوجه وابستگی انسان ها به یکدیگر شدیم و دریافتیم که به ابزاری نظری نیاز داریم تا به این بحران پاسخ بدهیم. اخلاق مراقبت فمینیستی، چنین ابزاری در اختیار ما می گذارد و در واقع به هم وابستگی انسان ها را جنبه ضروری و لاینفک زندگی انسانی قلمداد می کند، و نابرابری را امری ساختاری می داند.

طبق اندیشه معتقدان به نظریه اخلاق مراقبت، برخورد ما با جهان طبیعت، نشان از آینده جهان و سرونوشت انسان ها دارد. بخشی از دلایل بی عدالتی، فقدان مراقبت و نابرابری های بزرگ اجتماعی - اقتصادی که مشخصه جهان ماست، این است که با جهان طبیعت از سر بی تفاوتی و گاه حتی بی احترامی برخورد می کنیم. ما سلاح های تخریب جمعی ذخیره می کنیم، منابع انرژی را چنان مصرف می کنیم که گویی نامحدوداند. در آب زباله می ریزیم و حیواناتی را برای استفاده از گوشت شان می کشیم، که واقعا نیازی به خوردن شان نداریم. با این کار، این حقیقت را آشکار می کنیم که کنترل طبیعت به منظور جهانی بهتر برای خودمان، حق ماست؛ اما به گفته راکینگ، ما در تلاش پرهیجان خود برای سیطره بر طبیعت، دچار طبیعت هستیم. رادیک (از نظریه پردازان اخلاق مراقبت) در مبحث خود از «رسم مادری» بر حفظ زندگی فرزندان، رشد و مقبولیت فرزندان تاکید کرده و اشاره می کند که مادران و زنان با توجه به وظیفه ای که در طبیعت بر دوش خود احساس می کنند؛ به رغم تمام سختی های این وظیفه و مسئولیت، برای ادامه حیات، تلاش می کنند، از فرزندان مراقبت نموده و بدین ترتیب با هر گونه جنگ و نزاع که می تواند تمام زحمات و تلاش شان را نابود کند و

فرزندانی که پرورش داده‌اند را از بین ببرد، مخالفت کرده و در جهت بقای نوع خود همت می‌نمایند.

در عصر حاضر با وجود رشد فردگرایی، مشکلات درهم تنیده زندگی شهری، احساس خلأ و تنهایی، فشارهای روانی، شیوع بیماری‌های همگانی و ...، نیاز به مشارکت همه انسان‌ها از زن و مرد برای ساختن جهانی ایمن و آرام، عاری از جنگ و بر پایه صلح و امنیت، اهمیتی بسیار بالا دارد، و لزوم مراقبت جایگاه مهم خود را نشان می‌دهد، در حالی که تا پیش از این، مراقبت کاری، با شأن پایین و کاری زنانه یا خانگی محسوب می‌شد. در آینده ما باید به کار مراقبت که موجب بقا و پایداری دنیای ماست، بیشتر توجه کنیم. سیاستگذاری حوزه محیط زیست، ارتباطات میان فردی، سلامت اجتماعی و روانی و جسمی و تصمیمات روابط بین‌الملل باید اخلاقیات مراقبت را به عنوان چهارچوبی برای سیاستگذاری در همه زمینه‌ها در نظر گیرد.

منابع

- اسلامی، سید حسن (۱۳۸۷)، "اخلاق و جنسیت در حدیث خصال النساء"، مجله علوم حدیث، شماره ۴۹
- ایمان زاده، علی و دهقان، آزاده "تبیین نظریه اخلاق در دیدگاه های کارل گیلیگان و نقد آن در تربیت اخلاقی"، همایش ملی فلسفه تربیت دینی و تربیت اخلاقی.
- مذهبی، سارویه و نصیری حامد، رضا (۱۳۹۹). "اخلاق مراقبت زنانه و بازاندیشی در مفهوم خودآینی"، فصلنامه زن در توسعه و سیاست، دوره ۱۸، شماره ۱.
- سمسار خیابانیان، فتانه، پاشایی فخری، کامران و عادل زاده، پروانه (۱۳۹۸). "عاطفه گرایی در مکتب اخلاق مولوی با محوریت اخلاق مراقبت" فصلنامه عرفان اسلامی، سال ۱۶ شماره ۶۱.
- اعظم زاده، منصوره و آرامی، سعیده (۱۳۹۵). "بررسی رابطه جامعه پذیری جنسیتی و رفتار در دو راهی اجتماعی"، فصلنامه مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، سال ۱۴، شماره ۱.
- تجری، طیبه (۱۴۰۰). "برنامه درسی مبتنی بر اخلاق مراقبت: تداوم نقش مادرانه در دوره ابتدایی"، فصلنامه پژوهش های برنامه درسی، سال ۱۱، شماره ۲۱.
- فلاحتی، لیلا و محبوبی شریعت پناهی، نسیم السادات (۱۴۰۰)، "مطالعه تطبیقی فشار نقش های چندگانه ناشی از کرونا بر نظریه اخلاق مراقبت"، فصلنامه مطالعات اجتماعی ایران، سال ۱۵ شماره ۳.
- کرمی قهی، محمد تقی و اخباری، محسن (۱۳۹۶). "جنسیت و اخلاق مراقبت در فلسفه اخلاق فمینیستی" فصلنامه زن در توسعه و سیاست، سال ۱۵ شماره ۱.
- اسلامی، حسن (۱۳۸۷). "جنسیت و اخلاق مراقبت"، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، سال ۱۱، شماره ۴۲.
- نصر اصفهانی، مریم (۱۳۹۵). "نقد اخلاق، جنسیت، و تغییر مرزهای فاعل اخلاقی"، فصلنامه غرب شناسی بنیادی، سال ۷، شماره ۲.
- موسوی، سمیه السادات و آذربایجانی، مسعود (۱۴۰۰). "بررسی چالش میان اخلاق مراقبت و بی طرفی اخلاقی در روابط والدین و فرزندان از منظر اسلامی"، دوفصلنامه اسلام و علوم اجتماعی، سال ۱۳، شماره ۲۶.

- Gilligan, C (۲۰۰۸). *Kyra: A novel*. New York: Random House.
- Gilligan, C (۱۹۸۲). *In a Different voice: Psychological theory and women's development*. Harvard University Press: Cambridge.
- Held, Virginia (۱۹۹۷). *Feminism and Moral Values*, in *Contemporary Moral Problems*. White, New York: West Publishing Company.
- Porter, Elisabeth (۱۹۹۹). *Feminist Perspectives on Ethics*. London and New York: Longman.
- William, G (۲۰۱۳). *A case analysis of Olivia: Applying Gilligan theory of woman's moral development*.
- Wolf, f. *meta- analysis*, London: sage publications..
- Scherpenzeel, (۱۹۹۷) *the validity and reliability of survey question: a meta- analysis of mmm studies, sociological methods and researcher*. Vol.۲۵, no.۳.

